

ÉLET ÉS KULTURA

Színház.

KÖZÖTTÜNK JÁR. Dér Gyula és Juhász József népies misztériumjátékának előadásával ismét bebizonyította a Szegedi Városi Színház együttese, hogy a jó rendezés és a jó színészek mindig rászolgálnak a közönség bizalmára. A misztérium kényes műfaj, melyet vagy jól kell előadni, vagy sehogy, és a *Közöttünk jár* előadása épen azokban a jelenetekben volt a legjobb, amelyek melléfogásokat, hamis hangot, szentimentalizmust nem tűrnek. Szegedi Szabó István a Vándor szerepében minden addigi alakításánál jobbat adott. A szöveg felvilágosító szavai nélkül is tudtuk, hogy a Vándor kinek a képében jár a székelyek között. Bakó Lászlónak is ez a darab adott alkalmat arra, hogy képességeit megmutassa. Amit Güggye Pista alakjából teremtett, az tehetségének bizonyítéka volt. A sokoldalú Várady Szabolcsnak még a művészi fegyelem iskoláját kell járnia. A szenvedély kifejezéséhez nem szükséges a sikoltó hang, mert a néző élvezete nem zavartalan, ha a színpadon túlságosan a hangoskodás. Ez alkalommal Miskei József is kilépett önmagából. Már-már megszokottá váló színpadi gesztusait, arcjátékát és hanghordozását elhagyta. A kisebb szerepekben Bakos Gyula, Sorr Jenő, Dékány László és Lantos Edit adtak figyelemre méltót.

HENSCHEL FUVAROS. Szeged ebben az évadban már a második darabbal hódolt a nagy német költő szellemének. Most a választás Hauptmann realista korszakának jeles termékére, a *Henschel fuvarosra* esett. Egy ember tragédiája bontakozott ki előttünk, aki környezetének egyszerű életét éli, de lelkének veleszületett finomságával kiemelkedik belőle. A mindenkéhez gyantúlan bizalommal közeledő ember nem látja előre azt a veszélyt, amitől halálukla felesége esküvel is óvni akarja. Feleségül veszi közönséges lelkű szolgálóját, és egyszerre megváltozik körülötte a világ. Barátai elhúzódnak mellőle s csak egy korcsmai jelenetben pattan ki lelkükből a primitív ember nyersségével az őszinte szó. Henschel szeme megnyílik, de összeomlása is megkezdődik. Szinte észre sem vesszük, hogy Henschelnek nincs is nagy jelenete Hanne-val, aki durvaságával és embertelenségével a jóléltű ember

vesztét okozza. A nagy jelenet, amikor az emberek szemébe vágják, hogy milyen fertőbe került, Hanne jelenléte nélkül zajlik le. Henschel nem száll szembe senkivel sem, hiszen senki sem vétett ellene, ő maga a hibás, mert megszegte a feleségének adott szót. Eddig a jelenetig nagyszabású volt Kiss Ferenc alakítása. Kocsisok, lócsiszárok, cselédnépség és korcsmai alakok közül emelkedett ki az ő fuvarosa. Éreztük, hogy közülük való, de a lelke külön. A végső jelenet, a megbillent lelki-egyensúlyú Henschel vívódása, kevéssé volt meggyőző. Ez a révedező tekintetű alak Shakespeare-reminiszcenciákra utalt. Kiss Ferenc Macbeth-alakítására gondoltunk. Fülöp Viola játéka kifejezte a sötétlelkű, közönséges nőt, de színészi egyéniségét Kiss Ferencé mellett nagyon halaványnak éreztük.

AIMÉE. Coubier komédiája a konvenciók hőseiről rántja le a leplet. A sablonból összerakott arisztokrata és az elveit mereven hangoztató jakobinus egyformán neveltségessé válnak benne. Mindketten egy előkelő hölgy szerelméért versengenek s közben elegendő alkalmam nyílik észrevennünk, hogy az örök ember hogyan próbál a konvenció-szabta magatartás ellenére is kitörni és érvényesülni. A kamara-darab negyedik szereplője a lakáj, aki magyarázza is a helyzeteket, de ugyanakkor maga is egy megcsontosodott lakáj-hagyomány képviselője. A négy szereplő közül az asszony a legtermészetesebb, ő elsősorban embernek érzi magát, függetlenül minden társadalmi megkötöttségtől. A vígjáték francia, tehát szellemességet várnak tőle. Kapunk is a gall szellem színporkázásából eleget, de szellemesség címen néha csak bonyolultságot tapasztalunk. Mintha az az elv vezette volna a szerzőt, hogy minek egyszerűen előadni azt, amit komplikáltan is lehet.

Aimée szerepében Radnóthy Éva valóban a játék lelke volt. Gaston, az arisztokrata alakja több melegséget kíván. Szegedy Szabó István Gastonja nagyon hidegen leikésedik hölgyéért. Több élet volt Márkus Lajos jakobinus figurájában, de az alak operett-szerepekre emlékeztetett. Jean, az únas, akit a konvenciók gazdájának is jobban köteleznek, Várady Szabolcs alakításában

jutott szóhoz. A szerencsésen elgondolt szinpad keret a nézőteret is hozzáhangolta az intim darabhoz.

NÓRA. Mindig szívesen látjuk viszont a dráma északi klasszikusának darabjait, bár művei egyre inkább a drámatörténet érdekességei közé kezdenek tartozni. Aránytalanul többbenük az ibseni, mint az örök emberi. Ibsen valóban külön világot teremtett magának, és ebben a „zárt rendszerben” vizsgálja a mi társadalmunk igazán létező vagy csak vélt hibáit. Tiszta emberi világ ez, amelyben kicsinyre lesznek ezek a szavak: Isten, hit, vallás, remény. Az ibseni ember magára van hagyatva, megváltatlan, s a saját erejéből próbálja megoldani problémáit, melyekre már régen megvan a megoldás. Szánjuk szenvedéseiket, de ma már bizonyos erkölcsi felsőbbbséggel nézünk rájuk. Nórára is, a baba-

asszonyra, aki máról-holnapra megkomolyodik, nagykorúvá válik, s úgy megundorodik a való életből, hogy még az anyai szeretet is kihal belőle.

Márgory Mária Nórája csak részben volt ibseni teremtmény. Alakítása néha elfeledtette, hogy a darab az ő szerepén épül fel. Az ibseni hang elfátyolozódott s várnunk kellett, amíg újra felismertük benne az ibseni nőt. Szapáry Sándor nem tudott megbirkózni a férj szerepével. A harmadik felvonásig még elfogadható volt, de ott aztán összeroppant. A nagy jelenetben maga a játék volt szürke és üres, nem pedig az az ember, akit ábrázolni kellett. Szemethy Endre Krokstad-ja első jeleneteiben meggyőzőbbnek mutatkozott, mint később. Szegedy Szabó István színészi egyénisége Rank szerepében érvényesülni tudott.

SPECTATOR

Művészet.

Két képkiallítást és egy szoborleplezést kell regisztrálni mint az utóbbi hetek képzőművészeti eseményeit.

Az egyik kiállító DINNYÉS FERENC volt, akinek képein a kolorisztikus alapérzés kelti a nézőben a legerősebb benyomást. Témái többnyire nyári napos témáinak képhatása a napfényes és árnyékos részek hangsúlyozott elrendezésén épül fel. A cinóberek, narancsok, okkerek nagy színelületei, s az ég ultramarinjai mellett nagy összefüggő lilaszínű árnyékoltok adják a kontrasztos képhatást. A szivárványos színű konturok, melyeknek itt nagy szerepük van, és az egyenletesen vastag pasztózus festékfelrakás bizonyos ékszerszerű csillogást, de egyben mozaikos keménységet hoznak létre. Ez a festési mód Dinnyés Ferencnél az ábrázolás területéről a dekoratív jellegű stilizáláshoz vezetett s ezt a dekoratívítást még csak hangsúlyozza az, hogy a tárgyak anyagszerű ábrázolása helyett a festék anyagszerűsége érvényesül. Ez hozzátartozik az ilyen technikához, de az eljárásnak túlzott következetességgel való alkalmazása az árnyékszínnek átlátszóságát rontja. A stilizáló tendencia abban is megnyilvánul s talán itt ez az, ami leginkább lényegre vág, hogy az ábrázolt objectumok — különösen színben — nem annyira saját tárgyi jegyeiket hordozzák magukon, mint inkább valami általá-

nos színbeli jeleget, ami már Dinnyés kolorizmusának állandó tartozéka és nem a tárgyak vagy a táj hangulatának egyedi megjelenését jellemző színeket tartalmazza. Legszembetűnőbbek ezek a sajátosságok azokon a képeken, ahol a házak már egészen mesterségesnek látszó vörös fényben úsznak.

Ugyanezzel a kolorisztikus felfogással festi életnagyságú figurális képeit is. A színhatás erőteljes, de az anatómiai formák helyes és értelmes megfigyelésének s a színbeli jellemzésnek bizonyos fogyatékosága érezhető. Az erős cinóberek, narancsok, lilák alkalmazásával tulajdonképpen a napos utcácskák színskálája ismétlődik meg és ez receptszerűen hat.

Dinnyés festészetének ezt a vonását a művészi egyéniséghez tartozó tulajdonságnak is lehetne tekinteni, de ez esetben ennek teljes kiműveléséhez, sőt stílussá való kifejtéséhez kellett volna eljutnia.

Legmeggyőzőbb művei a téli tájak, melyeken a nánszokban bővelkedő tópusok s a bennük vibráló színgazdagság sokkal inkább hatnak az igazság erejével, mint a néha nyers színezésű napos képei.

Hozott még néhány víziószerű expressionista képet is, de ezekből hiányzik a tartalom és a kifejező erő. Semmi kapcsolatuk nincs Dinnyés Ferenc érdekes piketúrájának értékeivel.

A másik kiállításon SZEMENYÉY